

İlgili Kanun / Madde
5510 S. SSGSKK/13

T.C.
YARGITAY
10. Hukuk Dairesi

Esas No. 2019/2610
Karar No. 2021/1765
Tarihi: 17/02/2021

● MESLEK HASTALIĞINDA KAÇINILMAZLIK FAKTÖRÜNÜN UYGULAMA YERİ VE ETKİSİNİN OLMAYACAĞI

ÖZETİ: İşçi sağlığı, iş güvenliği ve yapılmakta olan iş nedeniyle işçinin eğitimi, bir kısım mevzuat hükümlerini içerir belgelerin kendilerine verilmesini değil, eylemli olarak, bu bilgilerin aktarımı ve öneminin kavratılması ile sağlanabilir. Eğitimden sonraki aşama ise, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili önlemlerin alındığının ve uygulandığının denetlenmesidir. İşverenlerce, iş güvenliği açısından yaşamsal öneme sahip bulunan araç ve gereçlerin sigortalılar tarafından kullanılması sağlandığında, kazalanma olasılığının tamamen ortadan kaldırılabilceği de, yadsınamaz bir gerçektir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, meslek hastalığının oluşumunda kaçınılmazlık faktörünün uygulama yeri ve etkisinin bulunmadığı gözetilerek, bozma sonrası alınan 11.05.2017 tarihli rapor ile davalı işverene %90, işçiye %10 kusur izafe eden bilirkişi raporunun hükme esas alınarak karar verilmemesi hatalıdır..

DAVA: Dava, rücu tazminat istemine ilişkindir.

Mahkemece, bozma ilamına uyularak, hükümde belirtilen gerekçelerle, davanın kabulüne karar verilmiştir.

Hükmün, taraf vekilleri tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hâkimi Büşra Demiral tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra, işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

1-Hükme esas alınan 26.04.2013 tarihli kusur raporunda; davalı işverene %80, sigortalıya %10 kusur izafe edildikten sonra, meslek hastalığının oluşmasında %10 kaçınılmazlığın etkin olduğu yönünde düşünce bildirilmiş, mahkemece bu rapor doğrultusunda hüküm kurulmuştur.

İş kazası ve meslek hastalıklarının büyük bölümü işverenler tarafından iş sağlığı ve iş güvenliği konusundaki mevzuat hükümlerine uyulması ile önlenebilecek niteliktedir. Ancak kaçınılmaz dış etkenler ve kötü rastlantılar nedeniyle işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda hukuki ve teknik tüm gerekler yerine getirildiği halde iş kazası veya meslek hastalığı gerçekleşebilmektedir ki; bunlar “kaçınılmazlık” olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda; kaçınılmazlık, olayın meydana geldiği tarihte ve meslek hastalıkları bakımından süreçte bilimsel ve teknik kurallar ve olanaklar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen zararın kısmen veya tamamen meydana gelmesi durumu olarak tanımlanabilir

Kaçınılmazlık olgusunda, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geçerli mevzuat hükümleri çerçevesinde, doğabilecek olası zararlı sonuçların önlenmesi yönünde, duruma ve koşullara göre ilgililerden beklenebilecek tüm özenli ve dikkatli çabaya karşın, sigortalıyı bedence veya ruhça arızaya uğratan iş kazasının meydana gelmesi durumunda söz edilebilir. Günümüz teknolojisinde bir takım olayların sonuçlarının kısmen kaçınılmazlık/kötü rastlantılarla açıklanması, alınabilecek önlemler düşünüldüğünde olanaksızdır. Kaçınılmazlık/kötü rastlantı olarak adlandırılan olguların birçoğunun temelinde insan yanılığı ve savsamaları, özen eksikliği bulunduğu bir gerçektir. Unutulmamalıdır ki, her birey, zararlı sonuçların önlenmesi için durum ve koşulların kendisine yüklediği özen ve dikkat yükümünü göstermek zorundadır. Öngörülebilir sonuçlar karşısında kaçınılmazlık/kötü rastlantı yönünde değerlendirme yapılamaz.

Ayrıca, “kaçınılmazlık, sosyal sigortalar uygulamasında, hukuksal ve teknik anlamda, olayın meydana geldiği tarihte geçerli olan bilimsel ve teknik tüm önlemlere rağmen zararın meydana geldiği ve önlenemediği durumları anlatan bir kavram...” (Prof. Dr. A.Can Tuncay, Kurumun işverene Rücuu - Olayda Kaçınılmazlık Durumu, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı 4, s. 185) olup; bu olgunun kabulünün koşulu, “...vuku bulan olaya karşı koyulmazlık hali ve her türlü tedbirin alınmasına rağmen gerçekleşmesi önlenemeyen ve objektif bir kaçınılmazlık durumunun söz konusu olmasıdır. Umulmadık bir hal kaçınılmazlık olarak nitelenemeyecektir. Ummamak, ummayı düşünmemek ve zarar verici olay ile karşılaşmak, kaçınılmazlık olarak değerlendirilemez.” (Prof. Dr. Berin Engin, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İşverene Rücuya Nasıl Bakıyor?, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı 4, s. 139).

Anayasanın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrasında; herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtildikten sonra “yaşama hakkı” güvence altına alınmış, bu yasal güvencenin yaşama geçirilmesinde, iş ve sosyal

güvenlik mevzuatında da işçilerin korunması, işin düzenlenmesi, iş güvenliği, sosyal düzen ve adaletin sağlanması düşüncesi ile koruyucu bir takım hükümler getirilmiştir. Kamu düzeni düşüncesi ile oluşturulan işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuat hükümleri; işyerleri ve eklerinde bulunması gereken sağlık koşullarını, kullanılacak alet, makineler ve hammaddeler yüzünden çıkabilecek hastalıklara engel olarak alınacak önlemleri, aynı şekilde işyerinde iş kazalarını önlemek üzere bulundurulması gerekli araçların ve alınacak güvenlik tedbirlerinin neler olduğunu belirtmektedir. Burada amaçlanan, yapılmakta olan iş nedeniyle işçinin vücut tamlığı ve yaşama hakkının önündeki tüm engellerin giderilmesidir. Uygulamada önemli olan, işverenin iş kazasına neden olmuş hareketinin işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı bulunup bulunmadığının belirlenmesi işidir. Bu konuda yapılacak ilk yargı işlemi, mevcut hükümlere göre alınacak önlemlerin neler olduğunun saptanmasıdır. Mevzuat hükümlerince öngörülmemesine karşın, alınması gerekli başkaca bir tedbir varsa, bunların da tespiti zorunluluğu açıktır. Anılan önlemlerin işverence tam olarak alınıp alınmadığı (=işverenin koruma tedbiri alma ödevi), alınmamışsa zararın bundan doğup doğmadığı, duruma işçinin önlemlere uymamasının etkili bulunup bulunmadığı (=işçinin tedbirlere uyma yükümlülüğü) ve bu doğrultuda tarafların kusur oranı belirlenecektir. Sorumluluğun saptanmasında kural, sorumluluğu gerektiren ve kanunda belirlenmiş bulunan durumun kendi özelliğini göz önünde bulundurmamak ve araştırmayı bu özelliğe göre yürütmektir. İşçi sağlığı, iş güvenliği ve yapılmakta olan iş nedeniyle işçinin eğitimi, bir kısım mevzuat hükümlerini içerir belgelerin kendilerine verilmesini değil, eylemler olarak, bu bilgilerin aktarımı ve öneminin kavratılması ile sağlanabilir. Eğitimden sonraki aşama ise, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili önlemlerin alındığının ve uygulandığının denetlenmesidir. İşverenlerce, iş güvenliği açısından yaşamsal öneme sahip bulunan araç ve gereçlerin sigortalılar tarafından kullanılması sağlandığında, kazalanma olasılığının tamamen ortadan kaldırılabileceği de, yadsınamaz bir gerçektir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, meslek hastalığının oluşumunda kaçınılmazlık faktörünün uygulama yeri ve etkisinin bulunmadığı gözetilerek, bozma sonrası alınan 11.05.2017 tarihli rapor ile davalı işverene %90, işçiye %10 kusur izafe eden bilirkişi raporunun hükme esas alınarak karar verilmemesi hatalıdır.

2-Eldeki davada, mahkemece verilen 05.06.2014 tarihli karar, Dairemizin 08.03.2016 günlü ve 2014/23159 Esas, 2016/2687 Karar sayılı ilamı ile "Sigortalıya 13.11.2003 tarihi itibarıyla bağlanan gelirin, aynı zamanda yaşlılık aylığı bağlanması nedeniyle 15.01.2007 tarihinde 506 sayılı Yasa'nın 92. maddesi uyarınca yarıya indirildiği, daha sonra maluliyetinin ortadan kalktığından bahisle 18.01.2010 tarihinde kesildiği anlaşılmaktadır.

Sigortalıya bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değeri, sigortalının yaşı, gelirin kesilme olasılığı ve iskonto oranı gözetilerek belirlenen tutarı ifade etmektedir. 506 sayılı Yasa'nın 92. maddesi ise, "malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile iş

kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık ve gelirlerden yüksek olanın tümü, eksik olanın da yarısı bağlanır. Bu aylık ve gelirler eşitse, iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasından bağlanan gelirin tümü, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından bağlanan aylığın da yarısı verilir." düzenlemesini içermektedir.

Dava konusu edilen gelirlerin, 506 sayılı Yasanın 92. maddesi (5510 sayılı Yasa'nın 54. madde) uyarınca indirildiğinin anlaşılması halinde; davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı; gelirin başladığı tarih itibarıyla (13.11.2003) 506 sayılı Yasanın 92. maddesi (5510 sayılı Yasa'nın 54. madde) uyarınca indirilmiş hali üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerli gelir miktarına, indirme tarihine kadar (15.01.2007) yapılan fark fiili ödeme miktarının da eklenmesi suretiyle bulunan tutar ile yarıya indirilmemiş tam gelir üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değeri ve 13.11.2003 ile 18.01.2010 tarihleri arasında ödenen fiili ödeme tutarlarının karşılaştırılması sonucu düşük olan esas alınarak belirlenmelidir." gereğine işaret edilerek, bozulmuştur.

Mahkemenin, Yargıtay Dairesince verilen bozma kararına uyması sonunda, kendisi için o kararda gösterilen şekilde inceleme ve araştırma yaparak, yine, o kararda belirtilen hukuki esaslar gereğince hüküm verme yükümlülüğü doğar. "Usuli kazanılmış hak" olarak tanımlayacağımız bu olgu; mahkemeye, hükmüne uyduğu Yargıtay bozma kararında belirtilen çerçevede işlem yapma ve hüküm kurma zorunluluğu getirdiği gibi, mahkemenin kararını bozmuş olan Yargıtay Hukuk Dairesince; sonradan, ilk bozma kararı ile benimsemiş olduğu esaslara usuli kazanılmış hakka aykırı bir şekilde, ikinci bir bozma kararı verilememektedir (09.05.1960 gün ve 21/9 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, Hukuk Genel Kurulu'nun 12.07.2006 gün, 2006/9-508 E., 2006/521 sayılı kararı).

Yargıtay tarafından bozulan bir hükmün bozma kararının kapsamı dışında kalmış olan kısımları kesinleşir. Bozma kararına uymuş olan mahkeme kesinleşen bu kısımlar hakkında yeniden inceleme yaparak karar veremez. Bir başka anlatımla, kesinleşmiş bu kısımlar, lehine olan taraf yararına usuli kazanılmış hak oluşturur (04.02.1959 gün ve 13/5 sayılı YİBK).

Eldeki davada ise, bozmaya uyulmuş ise de bozma gereklerinin tam olarak yerine getirildiğinden bahsedilmesi mümkün değildir.

Mahkemece, davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı; gelirin başladığı 13.11.2003 tarihi itibarıyla 506 sayılı Yasanın 92. maddesi uyarınca indirilmiş hali üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerli gelir miktarına, 15.01.2007 tarihine kadar yapılan fark fiili ödeme miktarının da eklenmesi suretiyle bulunan tutar ile tam gelir üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değeri ve 13.11.2003 ile 18.01.2010 tarihleri arasında ödenen fiili ödeme tutarlarının karşılaştırılması sonucu düşük olan tutar esas alınarak hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekir.

Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz ardı edilerek eksik araştırma ve inceleme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

O halde, taraf vekillerinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 17.02.2021 gününde oybirliğiyle karar verildi.